

Siyasal İletişim Alanında Yazılan Doktora Tezlerine Dair Bir İnceleme

Zühal FİDAN BARİTÇİ¹

Özet

Siyaset ve iletişimin sıkı bağından doğan siyasal iletişim kavramı, siyasi adaylar ve siyasi partiler için vazgeçilmez bir kavram haline gelmiştir. Siyasal iletişimin kullandığı yöntem ve araçlar seçim dönemlerinde siyasal adaylar ya da siyasal partiler için seçmene ulaşmanın yollarını sunar. Seçimler yoluyla iktidara sahip olmak isteyen her aday ya da siyasal parti siyasal iletişim tekniklerini kullanarak bu amacına bir adım daha yaklaşmayı hedeflemektedir. Seçim dönemleri demokrasi için vazgeçilmezdir ve bu dönemlerde tüm taraflar seçim sonuçlarını kendi lehlerine etkilemek için siyasal iletişim kampanyaları ve propaganda faaliyetlerinden yararlanırlar. Siyasi aktörler siyasal iletişim faaliyetleri ile seçmenlerin tercihlerini değiştirirler ve bu seçmenlerin kendi taraflarında yer almayı sürdürmelerini isterler. Bu noktada siyasal iletişim çalışmalarını bilimsel açıdan ele alan doktora tezleri önem arz eder. Araştırmanın konusu akademik anlamda siyasal iletişimin doktora tezlerinde nasıl incelendiğini ortaya koymaktır. Bu çalışmada 1994-2019 yılları arasında tamamlanan ve “siyasal iletişim” anahtar kelimesi ile Yüksek Öğretim Kurulu (YÖK) Tez Merkezi’nden elde edilen 28 adet doktora tezi incelenmiştir. Araştırma nicel araştırma yöntemlerinden içerik analizi kullanılarak yapılmış ve veriler oluşturulan kategoriler aracılığı ile elde edilmiştir. Bu kategoriler ışığında tezlerin hazırlandığı üniversiteler, anabilim dalları (ABD), hangi konu üzerine yazıldıkları, hazırlandıkları yıllar, araştırma yöntemleri ve veri toplama teknikleri şeklinde değerlendirilmiştir. Siyasal iletişim anahtar kelimesi ile ulaşılan tezler bu anlamda alana ve konu ile ilgili çalışmalara genel bir bakış açısı sağlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Siyaset, Siyasal İletişim, Doktora Tezleri, İçerik Analizi.

A Study on Doctoral Dissertations in Political Communication

Abstract

Political communication, which emerges from the close ties of politics and communication, has become an indispensable concept for political candidates and political parties. The methods and tools used by political communication offer ways to reach voters for political candidates and parties in the electoral

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Aksaray Üniversitesi, İletişim Fakültesi, zihal_fidan@hotmail.com,
Orcid: 0000-0002-0957-1040

period. Any candidate or political party desiring to come to power through elections aims to get one step closer to this goal by using political communication techniques. Electoral periods are indispensable for democracy and each part takes advantage of political communication campaigns and propaganda activities to effect election results in one's favour. Political actors change preferences of voters through political communication activities and desire them to continue to be on their side. At this point, doctoral dissertations, which examining scientifically political communication studies, become more of an issue. Research subject is to reveal how political communication is examined in doctoral dissertations. In this study, 28 doctoral theses completed between 1994-2019 and obtained from Council of Higher Education Thesis Center with the keyword "political communication" were examined. Research was made by using content analyses technique which is one of the quantitative research methods and data were collected through created categories. In the light of these categories, the universities and the departments where the theses were prepared, the subject on which they were written, the years they were prepared, research methods and data collection techniques were evaluated. Dissertations reached with the keyword political communication provide an overview of the field and related studies.

Keywords: Politics, Political Communication, Doctoral Dissertations, Content Analyses.

Giriş

Siyaset, bireylerin gündelik yaşamlarında sürekli olarak karşılına çıkan bir kavramdır. Bu kavram hem sınırlı hem de geniş anlamlara sahiptir. Basitçe ifade edildiğinde parlamento, hükümet ve siyasi parti gibi kurumların faaliyetleri olarak değerlendirilebilir (Başarı, 2016a: 88). Nitekim Cengiz Anık (2005: 22) siyaset ya da politika kavramlarının internetteki arama motorlarında aratıldıklarında yüzlerce sayfalık sonucun ortaya çıkmasının olası olduğunu, çünkü siyasetin gündelik yaşamın her alanına yayıldığını ifade etmektedir. Anık, otorite, güç, egemenlik ya da boyunduruk ilişkilerin sadece patronla işçi, amirle memur ve seçenle seçilen arasındaki ilişkiyi değil; bunların yanı sıra ebeveynle evlat, alıcıyla satıcı gibi birçok ilişki çeşidini de içerdiğini belirtmektedir. Dolayısıyla siyaset kavramını toplumun her unsuruyla ilişkili bir inceleme konusu olarak değerlendirmek gerekmektedir. Siyaset bireylerin gündelik yaşamını doğrudan etkilemektedir. Bunun sonucu olarak da bireyler siyaset hakkında fikirlerini açıklamakta, eyleme geçmekte ve diğer bireylerle beraber hareket ederek baskı grupları oluşturmaktadırlar (Göksu, 2018: 26).

Oya Tokgöz'e (2014: 76) göre, siyasal iletişimin tam olarak tanımını yapabilmek halen çok mümkün değildir. Bunun temel nedeni ise herkesin siyasal iletişimi kendi bakış açısıyla tanımlama çabasından ileri gelmektedir. Bu noktada siyaset bilimciler, siyasal sistemlerin işleyişi üzerinden siyasal iletişime önem atfederlerken; iletişim bilimciler ise siyaset ve iletişim ikilisinin yakın ilişkisi üzerinden iletişimin

siyasetteki rolüne vurgu yaparlar. Benzer bir şekilde Aysel Aziz (2011: 3) de siyasal iletişimin net bir tanımının yapılmasını güçleştiren temel sebebi kavramın karmaşıklığından ya da belirsizliğinden değil, kapsamının genişliğinden kaynaklandığını ifade etmektedir.

Siyasal iletişimin akademik bir çalışma alanı olması siyasetin bilimselleştirilmesi süreciyle beraber gerçekleşmiştir. Siyasetin bilimselleştirilmesi çabaları ise İkinci Dünya Savaşı'nın ardından sömürge ülkelerin bağımsızlığını kazanması, Nazi ve Faşist geçmişin unutulmaya çalışılması ve demokrasinin yeniden temin edilmesi çalışmaları sürecinde başlamıştır. Bu amaçla siyasal toplulukların nasıl düşündüklerini, nelere inandıklarını, nasıl etkilendiklerini ve nelere karşı koyduklarını öğrenebilmek için kamuoyundan yeniden yararlanılmaya çalışılmıştır. Siyasal iletişim, bilimsel bir tanımlama olarak kullanılırken, siyaset bilimi ve iletişim kavramları arasında bir ilişki inşa etmek adına çaba harcanmıştır (Tokgöz, 2014: 78).

Siyasal iletişim faaliyetleriyle seçmenlerin oy verme davranışlarında değişiklikler gözlemlenmektedir. Seçmenlerin siyasal iletişim uygulamaları ile oy verme kararlarının gelişmesi, değişmesi ve sürdürülmesi bu uygulamaların önemini gözler önüne sermektedir. Bu noktada siyasal iletişim çalışmalarını/uygulamalarını bilimsel açıdan ele alan doktora tezleri önem arz eder. Akademik anlamda siyasal iletişim konusunun doktora tezlerinde nasıl ele alındığı araştırmanın konusunu oluşturmaktadır. Bu çalışmada 1994-2019 yılları arasında tamamlanan “siyasal iletişim” anahtar kelimesi kullanılarak sınırlandırılan 28 adet doktora tezi incelenmiştir. Nicel araştırma yöntemlerinden içerik analizi kullanılarak yapılan çalışmada oluşturulan kategoriler aracılığı ile veriler elde edilmiştir. Bu kategoriler ışığında tezlerin hazırlandığı üniversiteler, anabilim dalları, hangi konu üzerine yazıldıkları, hazırlandıkları yıllar, araştırma yöntemleri ve veri toplama teknikleri şeklinde değerlendirilmiştir. Siyasal iletişim anahtar kelimesi üzerine yapılan araştırma sonucu ulaşılan tezler bu anlamda alana ve konu ile ilgili çalışmalara genel bir bakış açısı sağlamaktadır. Böylece çalışma bu alanda araştırmalarını sürdüren akademisyenler için yorum yapabilme fırsatı sunmaktadır.

Siyaset ve İletişim İlişkisi Üzerine

Siyasal iletişimin ne olduğunu ortaya koymadan önce, kavramı oluşturan siyaset ve iletişim kelimelerinin tanımlamalarını yapmakta fayda vardır. Siyaset kavramının İngilizce karşılığı “politics” kelimesidir. Heywood'a (2014: 23) göre siyaset yani politics kavramının kökeni günümüzde şehir anlamına gelen polis kelimesidir. Birbirlerinden bağımsız ve kendi hükümet sistemleri olan bu polisler Eski Yunan toplumunu oluşturmaktaydı. Buradan hareketle Heywood siyaset kavramının polisle ilgili olana gönderme yapılarak anlaşılabilirliğini ifade etmektedir. Bugün ise polisle ilgili olan değil, devletle ilgili olan şekilde siyaset tanımlanabilir. Kılıçaslan (2013: 9) ise bir arada yaşayan insan topluluklarını yönetme çabası nedeniyle siyasetin uzun yıllardır gelişmekte olduğunu, dolayısıyla da siyaset

kavramının insanlar arasında yöneten ve yönetilen ilişkisinin varlığı kadar eskiye giden bir olgu olduğunu ifade etmektedir. Siyasetin geçirdiği bu gelişme sürecinde hem yöneten-yönetilen ilişkisi hem de yönetsel güce sahip olma isteği belirleyici olmuştur.

Kaid and Holtz-Bacha (2008: 620) siyaset kavramının hem Anglo-Amerikan hem de Anglo-Sakson teknik terminolojilerinde nasıl tanımlandığını ele almışlardır. Buna göre Anglo-Amerikan terminolojide siyaset kavramı “yönetim içindeki oyuncular arasındaki güç mücadelesinin teori ve uygulamasını” ve “politik sistemin çekirdeğini” ifade ederken; Anglo-Sakson terminolojide “siyasal oyuncular, örneğin partiler arasındaki kararlarla ilgili çatışmayı” tanımlamaktadır. Heywood (2014: 22) ise siyaseti “insanların hayatlarını düzenleyen genel kuralları yapmak, korumak ve değiştirmek için gerçekleştirdikleri faaliyetler” şeklinde tanımlamaktadır. Siyasetin en temel özelliği rakip görüşlerin ve rekabet halindeki çıkarların uzlaştırma yoluyla çatışmayı ortadan kaldırma süreci olmasıdır. Bu tanımdan hareketle siyasetin toplumdaki her çatışmanın çözümü olarak görülmesi doğru değildir, ancak burada önemli olan siyasetin bir tür çatışmayı çözüme arayışı olarak kabul edilmesidir. Toplumsal yapı içinde birbirinden farklı düşünen insanlar olduğu ve onların her türlü talebinin sürekli karşılanmasının mümkün olmadığı gerçeği göz önünde bulundurulduğunda, siyasete her zaman ihtiyaç duyulacaktır. Heywood’un görüşlerinden hareketle toplumların uzlaşısı içinde var olabilmesinin koşullarından bir tanesinin de siyaset olduğu anlaşılmaktadır. Bu noktada ise iletişimin siyasal süreçlerdeki önemi ortaya çıkmaktadır.

Siyasal iletişim kavramını meydana getiren diğer kelime ise iletişimdir. İletişim “bilgi ve düşüncelerin değiş-tokuşu” anlamına gelmektedir ve kelimenin İngilizce karşılığı olan communication kavramı Latince’de halk, topluluk anlamına gelen commun (halk/topluluk) kökünden türetilmiştir (Türkoğlu, 2010: 21). Ünsal Oskay (2017: 393) ise iletişim kavramının karşılığı olan yabancı dillerdeki ifadelerin en önemli noktasını dışarıda bıraktığını ve bunu da kavramın temelinde yer alan “toplumsallaşma” vurgusunu ifade edemeyerek yaptığını belirtmektedir. Tokgöz’e (2010: 519) göre ise bireyler arasında gerçekleşen her türlü ilişkinin temeli olan iletişimin siyasetle çok yakın bir ilişkisi söz konusudur.

İletişim çalışmaları, kitle iletişimi ve siyasal iletişimin başlangıçları birbirine girmiş/dolanmış haldedir. Hepsi kitle iletişiminin etkisi üzerinde ortak bir entelektüel ilgiye sahiptirler ve bu alanların hepsinin kurucuları aynı akademisyen grubundan oluşmaktadır. İletişim çalışmalarının erken döneminde bilim insanları, araştırmalarının temel bağımlı değişkenlerinden biri olarak -oy verme- siyasal davranışta yaşanan değişiklikler üzerine odaklanmışlardır (Rogers, 2004: 4).

İkinci Dünya Savaşı’nın ardından dünyada yaşanan önemli siyasal değişikliklere paralel olarak siyasal iletişim üzerinde durulmaya başlanmıştır. İkinci Dünya Savaşı sonrasında siyasal iletişimi önemli bir konu haline getiren gelişmeler ise şunlardır (Tokgöz, 2014: 77):

- Genel oy ilkesinin evrensel olarak benimsenmesi,

- Seçmen kitlesini harekete geçiren siyasal parti, baskı grupları ve çıkar gruplarının artması,
- Kitle İletişim araçlarının çeşitlenerek yaygın hale gelmesidir.

Siyasal iletişimi bir çeşit iktidar mücadelesi olarak tanımlayan siyaset bilimci Erol Çankaya'nın kavrama dair ifadeleri, günümüzde siyasal iletişimin kapsamını anlamak açısından önemlidir (2019: 13):

“En genel tanımıyla, siyasal iletişim, bireylerin ya da toplulukların girdiği iktidar mücadelesinin özel bir biçimidir. Propagandadan dedikoduya, alt-üst ilişkilerinden iktidar kurumlarındaki işleyişe, baskı gruplarının faaliyetlerinden halkla ilişkilere, basına haber yaratmadan tv açık oturumlarına, beyin yıkamadan siyasal reklamcılığa, çok geniş bir yelpaze içindeki siyasal amaçlı tüm iletişim etkinlikleri bu kapsamda yer almaktadır. İnsanlık tarihine bu açıdan baktığımızda, her türlü iletişim biçiminin, siyasal iletişimin bir unsuru olduğunu, iktidara gelmek ya da iktidar konumunu sürdürme gibi hedeflere uygun olarak kitle manipülasyonu amacıyla kullanıldığını görmekteyiz”.

İletişim, siyasetin en temel meselesidir, siyaset söz konusu olduğunda var olan meselelerin neredeyse tamamı iletişimsizlikten kaynaklanmaktadır Bunun nedeni ise anayasal açıdan seçim sistemlerine dayanan demokratik siyasal sistemin hem başarısı hem de sürdürülebilirliği, seçen-seçilen arasındaki siyasal iletişimin etkililiği, kalitesi ve deontolojisiyle doğru orantılıdır (Damlapınar ve Balcı, 2014: 26).

Siyasal iletişim sürecinde kullanılan yöntemler, teknikler ve araçlar farklılık göstermektedir. Doğru mesajların doğru yöntemlerle, tekniklerle ve araçlarla ilgili hedef kitlelere ulaştırılması, başarılı bir siyasal iletişim sürecinin vazgeçilmezidir. Nitekim Abdullah Özkan (2007: 27) siyasal iletişimin sahip olduğu fonksiyonlar iyi tanınırsa ve etkin kullanılırsa, hazırlanan mesajların hedef kitleye tasarlandığı şekilde ulaşabileceğini belirtmektedir. Özkan'a göre siyasal iletişimin yöntem ve tekniklerinin doğru bir şekilde kullanılması, siyasal mesajların toplumun her kesiminde tasarlandığı şekilde algılanmasına, mesajların etkili ve kalıcı olmasına olanak sağlayacaktır.

Siyasal iletişimde siyaset ve medyanın birlikte hareket etmesiyle ilişkiler daha stratejik bir boyuta taşınmıştır. Siyasetteki yüz yüze ilişkiler kitle iletişimine kaymış ve medyayı kullanmak seçmenlere ulaşmanın olmazsa olmazları arasındaki yerini almıştır. Medya olmadan onu yok sayarak, onun talep ettiği formatı ya da anlatı tarzını bir kenara iterek siyasette var olmak çok da mümkün değildir. Ancak bu yüz yüze iletişimin tamamen etkisini yitirdiği anlamına da gelmez. Siyasal iletişim boyutunda ev ziyaretleri yapmak, hal hatır sormak, seçmenlerin sorunları ile ilgilenmek halen önemli etkinliklerdir. Ancak medyada bulunmak, var olmak anlamına gelmektedir (Bostancı, 2010: 141-142).

Siyasal iletişimi farklı boyutlarda ele alarak incelemek mümkündür. Siyasal iletişim konusunun çok farklı şekillerde ele alınabilmesi bilimsel açıdan da incelenmesi gerektiğini açıkça ortaya koymaktadır. Bu amaçla siyasal iletişim kavramını ve çalışmalarını doktora düzeyinde ele alan çalışmalar önemlidir. Literatürdeki eksiklikleri tamamlayarak konuya farklı bakış açıları kazandıran doktora tezleri bilimsel

açından konunun ilerlemesi ve gelişmesini sağlamaktadır. Bu çalışmanın amacı doktora tezlerinde siyasal iletişim konusunun üniversitelerde hangi anabilim dallarında, hangi yıllarda hangi yöntemlerle ele alındığını irdelemek ve bilimsel açıdan konuya verilen değeri ortaya çıkarmaktır.

Araştırmanın Amacı ve Yöntemi

Siyasal iletişimin en temel ilgi alanları arasında ikna kavramı yer alır (Başarır, 2016b: 703). Siyasal iktidara sahip olma yarışı hedef kitlelerin siyasal partiler ya da adaylar tarafından ikna edilmesini zorunlu kılar. Bu doğrultuda istenilen amaca ulaşabilmek için seçim dönemlerinde var gücüyle çalışan siyasal parti ya da adaylar hazırlanan çeşitli kampanyalarla birlikte siyasal iletişim çabalarına hız verirler. Bu noktada siyasal iletişim faaliyetlerini sadece seçim dönemlerine indirgemek doğru olmayacaktır.

Uluslararası siyasal iletişim faaliyetleri, kamu diplomasisi, toplumsal hareketler ve siyasal iletişim süreçleri gibi ülkelerin kendi toplumsal dinamiklerinin yanında diğer ülkeleri etkileme çabaları da değerlendirilmektedir. Buradan hareketle siyasal iletişim kavramı bilimsel bir temel üzerinde incelenmesi gereken bir konu olarak yerini almaktadır.

Bu amaçla bu araştırmada siyasal iletişim alanında;

- Türkiye'deki üniversitelerde 1994 -2019 yılları arasında kaç adet doktora tezi yapılmıştır?
- Siyasal iletişim tezlerinin yazıldığı yıllara göre dağılımı nasıldır?
- Üniversitelere göre tezlerin dağılımları nasıldır?
- Danışman unvanlarına göre tezlerin dağılımları nasıldır?
- Tezlerin anabilim dallarına göre dağılımları nasıldır?
- Siyasal iletişim alanındaki doktora tezlerinin kullandıkları araştırma yöntemleri ve veri toplama tekniklerine göre dağılımları nasıldır? Bu soruların cevapları aranmıştır.

Yükseköğretim Kurulu (YÖK) web sayfasında yer alan tez merkezinde tarama terimi alanına “siyasal iletişim” kelimesi girilmiş ve aranacak alan kısmından “tez adı” seçeneği işaretlenmiştir. Bu şekilde yapılan arama neticesinde 28 adet doktora tezine ulaşılmıştır. Elde edilen bu doktora tezleri ise çalışmanın örneklemini oluşturmaktadır. Örneklem olarak doktora tezlerinin tercih edilmesinin sebebi, bunların daha üst düzey akademik çalışma olmasından kaynaklanmaktadır. 1994 yılının başlangıç yılı seçilmesinin sebebi ise yukarıda ifade edilen arama sonucunda ilk doktora tezinin bu tarihte tamamlanmış olmasıdır.

Araştırma kapsamında ele alınan doktora tezlerinin bir kısmında yazarların yayınlanması için izin belgesini Yükseköğretim Kurumuna ulaştırmaması ve erişime kısıtlı tezlerin olması araştırmanın sınırlılığını oluşturur. Bu aşamada tezleri kısa bir özet şeklinde tanıtan bilgilerden yararlanılmaya çalışılmış olup hakkında hiç bilgi elde edilemeyen tezler varsa araştırmanın dışında tutulmuştur. Bu araştırmayla da siyasal iletişim kavramının doktora tezi olarak hangi yıllar arasında, kaç farklı üniversite ve anabilim dalında hangi yöntemlerle çalışıldığı ortaya konmaya çalışılmıştır. Siyasal iletişim konusu üzerine yazılan doktora tezlerinin hazırlandıkları yıllar, üniversiteler, anabilim dalları, tezi yöneten danışmanlar, tezin yöntemi ve veri toplama tekniği gibi kategorilere ayrılması sebebiyle kategorisel içerik analizi tekniği kullanılmıştır. Bilgin (2014: 19) kategorisel analizi genel olarak mesajın birimlere bölünmesi ve birimlerin belirli kategorilere göre gruplandırılması olarak ifade etmektedir. Kategorilerin homojen olması ya da ayırt edici olması, objektif olması, bütünsellik taşıması ve en önemlisi de anlamlı olması ve amaca hizmet eden yapıda olması gerekmektedir. Kategorilendirmede başkaları tarafından geliştirilen kategoriler alınır ya da yeni kategori sistemi geliştirilir. Tüm bu aşamalardan sonra anlam birimleri ya da öğeler belirlenen kategorilere yerleştirilir ve frekanslar saptanır. Bu çalışmada 1994-2019 yılları arasında yayınlanan tezler ele alınarak bir durum değerlendirilmesi yapılmaya çalışılmıştır. Bu çalışma alandaki araştırmacılara siyasal iletişim konusunun ne yoğunlukta çalışıldığı ve nasıl ele alındığı ile ilgili yol göstermesi bakımından önemlidir.

Araştırmanın Bulguları

Türkiye’de siyasal iletişim alanında hazırlanan doktora tezlerini ele alan bu çalışma için Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Tez Merkezi web sitesi üzerinden ulaşılan doktora tezleri temel alınmıştır. Erişime kısıtlı olan tezlerin özet bilgilerinde yer alan bilgiler kullanılmış olup, araştırma yöntemine ya da diğer konulara dair bilgiler yer almamışsa değerlendirilmeye alınmamıştır.

Tablo 1: Tezlerin Hazırlandığı Anabilim Dalları

Anabilim Dalları	Doktora Tezi	%
İletişim Bilimleri ABD	4	%14,28
Halkla İlişkiler ve Tanıtım ABD	8	%28,57
Tanıtım ve Halkla İlişkiler ABD	2	%7,14
Radyo Televizyon ve Sinema ABD	4	%14,28
Temel İletişim Bilimleri ABD	1	%3,57
Siyaset Bilimi ABD	1	%3,57

Halkla İlişkiler ABD	1	%3,57
Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi ABD	1	%3,57
Gazetecilik ABD	6	%21,42
TOPLAM	28	100

Siyasal iletişim alanında yapılan doktora tezleri anabilim dalları bakımından incelendiğinde tezlerin büyük oranda Halkla İlişkiler ve Tanıtım ABD’de (%28,57) yapıldığı görülmektedir. Gazetecilik ABD’de ise %21,42 gibi bir oranla siyasal iletişimle ilgili doktora tezi çalışılmıştır. Bunları sırasıyla İletişim Bilimleri ABD, Radyo Televizyon ve Sinema ABD %14,28 gibi bir oranla takip etmektedir. Diğer anabilim dalları içinde iletişim fakültesi bölümleri dışında az da olsa Siyaset Bilimi ABD ve Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi ABD izler. Bu anabilim dallarında da siyaset ve iletişim kavramlarının birleşiminden doğan siyasal iletişim üzerine doktora tezi yazıldığı dikkat çekmektedir.

Tablo 2: Tezlerin Yayınladığı Yıl Aralığı

Yıl Aralığı	Doktora Tezi	%
1994-1999	2	%7,14
2000-2005	4	%14,28
2006-2010	4	%14,28
2011-2015	9	%32,14
2016-2019	9	%32,14
TOPLAM	28	100

Siyasal iletişim ile ilgili doktora tezleri 2000’li yıllardan sonra daha çok çalışılmaya başlanmıştır. Türkiye’deki üniversite sayılarının artması, doktora düzeyinde eğitim veren anabilim dallarının açılması ve doktora seviyesindeki eğitim düzeyine gösterilen ilgi ile bu durumu açıklamak mümkündür. 2011-2015 ve 2016-2019 yılları arasında siyasal iletişimle ilgili doktora tezlerinde %32,14 gibi bir orana rastlanılmaktadır. 2000’li yılların başında ise bu oran %14,28 gibi bir orana tekabül etmektedir. Siyasal iletişim alanında doktora tezleri taranırken özellikle son dönemde her alanda etkisi oldukça fazla hissedilen yeni iletişim teknolojilerinin de tez konuları arasındaki yerini aldığı ifade edilebilir. Nitekim siyasal partiler ya da adaylar siyasal iletişim uygulamalarında yeni iletişim teknolojilerinin yararlanmaktadırlar. Böylece dijital yerli olarak isimlendirilen günümüz gençliğine ulaşabilmenin yollarından biri olan yeni iletişim teknolojilerinin kullanımı siyasal iletişim faaliyetleriyle daha sıkı bir

ilişki içindedir. Buradan hareketle gelecek yıllarda siyasal iletişim alanında yapılacak olan doktora çalışmalarının konuları arasında yeni iletişim teknolojileri ile ilgili çalışmaların da artacağı öngörülebilir.

Tablo 3: Tezlerin Hazırlandığı Üniversitelerin İsimleri

Üniversiteler	Doktora Tezi	%
Selçuk Üniversitesi	4	%14,28
Ankara Üniversitesi	1	%3,57
İstanbul Üniversitesi	9	%32,14
Marmara Üniversitesi	5	%17,85
Gazi Üniversitesi	4	%14,28
Erciyes Üniversitesi	3	%10,71
Galatasaray Üniversitesi	1	%3,57
Atatürk Üniversitesi	1	%3,57
TOPLAM	28	100

Siyasal iletişimi konu alan doktora tezlerinin çalışıldığı üniversiteler değerlendirildiğinde %32,14'lük bir oran ile en fazla tez yazılan kurum İstanbul Üniversitesi olmuştur. Bu durum İstanbul Üniversitesi'nin kuruluş tarihinin diğer üniversitelere kıyasla daha eski olması ve alanında siyasal iletişim uzmanı olan öğretim üyelerinin varlığı ile açıklanabilir. En fazla siyasal iletişim doktora çalışılan diğer yükseköğretim kurumu ise %17,85 ile Marmara Üniversitesi'dir. Bunu sırasıyla Selçuk Üniversitesi ve Gazi Üniversitesi %14,28 gibi bir oranla takip etmektedir. %10,71 gibi bir oranla da Erciyes Üniversitesi listede yer alan diğer üniversitelerin önünde yer almaktadır.

Tablo 4. Tezlerde Kullanılan Araştırma Yöntemleri ve Veri Toplama Teknikleri

Araştırmanın Yöntemi / Veri Toplama Tekniği	Doktora Tezi	%
Retorik analiz, hermeneutik/ Youtube konuşma içerikleri tarama	1	%4,34
Nitel araştırma yöntemi / Çevrimiçi anket	1	%4,34
İçerik analizi/ Etnometodoloji	1	%4,34
Betimsel analiz, Alan araştırması /Anket	1	%4,34
Nitel ve nitel araştırma yöntemi, İçerik analizi	4	%17,39
Nitel ve nitel araştırma yöntemi, İçerik analizi, Söylem analizi	2	%8,69
Literatür Taraması	1	%4,34
Alan Araştırması / Anket	5	%21,73
Nitel Araştırma / Betimsel analiz	1	%4,34
İçerik analizi, Alımlama analizi, Göstergebilimsel analiz	1	%4,34
Tarama yöntemi	1	%4,34
Göstergebilimsel ve söylem analizi	1	%4,34
Tanımlayıcı araştırma modeli / Derinlemesine görüşme	1	%4,34
Alan araştırması/ Mülakat	1	%4,34
Söylem analizi	1	%4,34
TOPLAM	23	100

Siyasal iletişim üzerine yazılan doktora tezlerinin kullandıkları araştırma yöntemleri ve veri toplama teknikleri değerlendirildiğinde %21,73'lük bir oranla alan araştırmasının tercih edildiği ve anket tekniği ile de verilerin toplandığı gözlemlenmektedir. Nicel ve nitel araştırma yöntemi ve içerik analizi %17,39 ile takip ederken; %8,69 gibi bir oranla nicel ve nitel araştırma yöntemi, içerik analizi ve söylem analizi takip etmektedir. Yapılan incelemeler neticesinde Yükseköğretim Kurulu (YÖK) web sayfası tez veri tabanında siyasal iletişim üzerine yazılan yirmi sekiz adet tez olmasına rağmen bunların beşinin tezin yayınlanmasına dair izin belgesi olmadığından çalışmalarında kullandıkları araştırma yöntemleri ve veri toplama tekniklerine ulaşamamıştır.

Tablo 5. Siyasal İletişim Doktora Tezlerinin Konuları

Tezin Konusu	Doktora Tezi	%
Siyasal iletişimde retorik	1	%3,57
Uluslararası siyasal iletişim imaj ve algı	1	%3,57
Yeni toplumsal hareketler bağlamında siyasal iletişim	1	%3,57
Siyasal iletişimde iletişim teknolojilerinin kullanımı	1	%3,57
Yazılı basının kullanımı	4	%14,28
Seçim dönemi haberciliğinde algı yönetimi	1	%3,57
Siyasal iletişimde kamu diplomasisi	1	%3,57
Ulusal kimlik	2	%7,14
Yeni iletişim teknolojileri	3	%10,71
Televizyon reklamları	1	%3,57
Televizyon haberciliği	1	%3,57
Siyasal iletişimin rolü	3	%10,71
Siyasal iletişim ve din	1	%3,57
Lider üslubu	1	%3,57
Politik mizah	1	%3,57
Siyasal iletişim danışmanı	1	%3,57
Siyasal katılma	1	%3,57
Seçim kampanyaları, seçim araştırmaları	3	%10,71
TOPLAM	28	100

Siyasal iletişim alanında hazırlanan doktora tezlerinin hangi konular üzerine odaklandığı değerlendirildiğinde %14,28 gibi bir oranla yazılı basının kullanımının ön plana çıktığı ifade edilebilir. Bu konuyu % 10,71 gibi bir oranla üç konu takip etmektedir. Bunlar; yeni iletişim teknolojileri, siyasal iletişimin rolü ve seçim kampanyaları, seçim araştırmalarıdır. Çalışılan diğer bir konu ise %7,14 ile ulusal kimlik şeklindedir. Siyasal iletişim anahtar kelimesi ile aratılan doktora tezlerinin konularının birbirinden farklı olduğu görülmektedir. Bu da siyasal iletişim alanının farklı konular üzerinden değerlendirilebildiğini ortaya koymaktadır.

Tablo 6. Tezleri Yöneten Danışmanların Unvanları

Danışman Unvanları	Doktora Tezleri	%
Prof. Dr.	24 ²	%85,71
Doç. Dr.	4	%14,28
TOPLAM	28	100

Siyasal iletişim üzerine hazırlanan doktora tezlerinin danışmanlığını yapan öğretim üyelerinin çoğu profesör unvanına sahiptir. Özellikle siyasal iletişim çalışmaları ile isminden bahsettiren öğretim üyelerinin birden fazla teze danışmanlık yapmış olması tez danışmanlarının profesör unvanı ile %85,17 gibi bir orana yükseltmiştir. Doktora tezini yöneten doçentlerin oranı ise %14,28'dir.

Sonuç

Siyasal iletişim kavramı, dünyada İkinci Dünya Savaşı sonrasında propaganda faaliyetleri ile kullanılmaya başlanırken; Türkiye'de tek partili dönemin sona ermesi ve siyasal rekabetin sağlanmaya çalışıldığı çok partili hayata geçişle beraber sıkça kullanılmaya ve uygulanmaya başlanmıştır.

Siyasal iletişim kavramı birbirinden bağımsız iki disiplinin bir araya gelmesiyle oluşmuştur. Seçmenleri etkileyebilmek ve karar verme süreçlerinde etkili olmak için seçim dönemlerin vazgeçilmezi haline gelen siyasal iletişim kavramı, bu noktada akademik alanda çalışanların da ilgi ve dikkatlerini buraya yöneltmiştir. Siyasal iletişim faaliyet ve uygulamalarının bilimsel alanda araştırılması siyasal aday ve siyasal partilerin bu kavramları daha etkili ve verimli kullanabilmelerinin yollarını açmıştır. Bilimsel bilginin birikerek ilerleme sürecini doktora çalışmaları açısından değerlendirdiğimizde çalışmalarla ortaya konan bulguların bir sonraki çalışma için yol açıcı ve hedef belirleyici özellikler taşıdığını ifade edebiliriz. Bir alanda her yönüyle ve çeşitli yöntemler denenerek yapılan çalışmalar, o konunun derinlemesine irdelenmesine ve alandaki bulguların daha geçerli ve güvenilir verileri sunmasına imkân tanımaktadır.

Bu amaçla 1994-2019 tarihleri arasında “siyasal iletişim” alanında yapılan tezlerle sınırlandırılmıştır. Yükseköğretim Kurulu (YÖK) web sayfası tez tarama başlığı altında ulaşılan 28 adet doktora tezi yapıldığı yıl, anabilim dalı, konusu, yöntemi ve veri toplama tekniği, danışman unvanı gibi kategorilerle değerlendirilmiştir. İstanbul Üniversitesi'nin siyasal iletişim anahtar kelimesi altında en fazla doktora tezi hazırladığı görülmektedir. Bununla ilgili bir çıkarım yapmak gerekirse tez sayısının fazla olmasının temel sebebi doktora programının tarihinin en eskilerden olması ve siyasal iletişim alanında çalışan

² Siyasal iletişim alanında hazırlanan doktora tezinin bir tanesinin danışmanlığını iki profesör üstlenmiştir. Tez sayısında değişiklik yapmadığı için dipnot olarak belirtilmiştir.

akademisyenlerin varlığı olarak gösterilebilir. Marmara Üniversitesi, Gazi Üniversitesi, Selçuk Üniversitesi ve Erciyes Üniversiteleri de sırasıyla takip etmektedir. Bu üniversiteler için de yine tarihsel başlangıç noktası yorumu yapılabilir. Siyasal iletişim ile ilgili doktora tezlerinin en fazla hazırlandığı anabilim dalı ise Halkla İlişkiler ve Tanıtım Anabilim Dalı olmuştur. Gazetecilik Anabilim Dalı da siyasal iletişim konusunun çalışıldığı bir diğer anabilim dalı olmuştur. Doktora tezlerinin yazıldığı yıllar temel alındığında tezlerin 2011-2015, 2016-2019 yılları arasında daha fazla yazıldığı görülmektedir. Bu hem doktora programlarında kayıtlı öğrenci sayısının artışı hem de doktora programlarının yaygınlığı ile açıklanabilir. Doktora çalışmaları hem nicel hem de nitel araştırma yöntemlerinden neredeyse eşit şekilde yararlanmıştır. Alan araştırmasının ve anket veri toplama tekniğinin daha fazla kullanılmasının sebebi ise seçim dönemlerinde seçmenlerin oy verme davranışlarını değerlendirmektir. Yine retorik analiz, söylem analizi, içerik analizi, göstergebilimsel analizler de kullanılmış olup; derinlemesine görüşme, mülakat, çevrimiçi anket ve dijital ortamlardan içeriklerin toplanması gibi teknikler kullanılmıştır.

Siyasal iletişim konusu pek çok farklı disiplinler ile bağlantılı şekillerde çalışılabilmektedir. Ancak araştırmamız siyasal iletişim anahtar kelimesi ile sınırlandırıldığı için incelemenin yapıldığı doktora tezlerinin genellikle yazılı basının kullanımını konu edindiği bunu takiben yeni iletişim teknolojileri ve seçim kampanyaları üzerinde durulmaktadır. Gelecekte yeni iletişim teknolojilerinin siyasal iletişimdeki yeri ve önemi arttığı için çalışmaların bu yöne daha fazla kayacağı gibi bir çıkarımda bulunulabilir. Bunun dışında bu alanda yapılan tez konularının çok çeşitli ve çok yönlü çalışıldığı da gözlemlenmektedir. Bu bağlamda bu başlık altında çalışılan doktora tezlerinden mevcut durum değerlendirmesi yapılarak gelecek çalışmalar için doktora öğrencilerine bir yol haritası çıkartılması mümkündür. Böylece yapılan çalışmalardan daha farklı bir bakış açısı ile farklı yöntemlerin sınıandığı çalışmaların yapılması da olasıdır.

Kaynakça

ANIK, Cengiz (2005), *Yarınki Siyaset*, (2. Baskı), Nobel Yayın, Ankara.

AZİZ, Aysel (2011), *Siyasal İletişim*, (3. Baskı), Nobel Yayın, Ankara.

BAŞARIR, Murat (2016a), *Politik Konuşmalardaki İkna Ve Üslup Faktörlerinin Seçmenlerin Sosyo-Demografik Özellikleri İle Siyasi Tercihlerine Göre Karşılaştırılması*, *Uluslararası Sosyal ve Eğitim Bilimleri Dergisi*, ss.87-105.

BAŞARIR, Murat (2016b), "Retorik İkna Bileşenlerin Siyasi Liderlerce Kullanımı: İktidar Ve Ana Muhalefet Liderlerinin TBMM Grup Konuşmaları Üzerine Bir Analiz", *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi*, ss.703-724.

BİLGİN, Nuri (2014), Sosyal Bilimlerde İçerik Analizi Teknik ve Örnek Çalışmalar, (3. Baskı), Siyasal Kitabevi, Ankara.

BOSTANCI, M. Naci (2010), Siyaset ve Medya: Alacakaranlığın İki Atlısı, Özgür Yayınları, İstanbul.

ÇANKAYA, Erol (2019), Siyasal İletişim, (2. Baskı), İmge Kitabevi Yayınları, Ankara.

DAMLAPINAR, Zülfikar ve BALCI, Şükrü (2014), Siyasal İletişim Sürecinde Seçimler, Adaylar, İmajlar, LiteraTürk Academia Yayınları, Konya.

GÖKSU, Oğuz (2018), Siyasal İletişim “İktidar” İçin Yapılır, LiteraTürk Academia, Konya.

HEYWOOD, Andrew (2014), Siyaset, (14. Baskı), Liberte Yayınları, Ankara.

KAID, Lynda Lee and HOLTZ-BACHA, Christina (2008), Encyclopedia of Political Communication, Sage Publications, London.

KILIÇASLAN, Emine Çakmak (2013), Siyasal İletişim, Paradigma Kitabevi Yayınları, Ankara.

OSKAY, Ünsal (2017), Kitle İletişimin Kültürel İşlevleri, (2. Baskı), İnkılâp Kitabevi, İstanbul.

ÖZKAN, Abdullah (2007), Siyasal İletişim Stratejileri, Tasam Yayınları, İstanbul.

ROGERS, Everett M. (2004), Theoretical Diversity in Political Communication, (Editör), Lynda Lee Kaid. Handbook of Political Communication Research, Lawrence Erlbaum Associates: New Jersey, s. 3-16.

TOKGÖZ, Oya (2010), Seçimler, Siyasal Reklamlar ve Siyasal İletişim, İmge Kitabevi Yayınları, Ankara.

TOKGÖZ, Oya (2014), Siyasal İletişimi Anlamak, (2. Baskı), İmge Kitabevi Yayınları, Ankara.

TÜRKOĞLU, Nurçay (2010), Toplumsal İletişim, (4. Baskı), Urban Kitap, İstanbul.